

Starfsskýrsla um árið 2014
lögð fram á ársfundi 20. maí 2015

Stjórn og starfsmenn

Ársfundur Sagnfræðistofnunar 2013 var haldinn 27. maí 2014. Í stjórn stofnunarinnar 2014-15 sátu: Anna Agnarsdóttir, forstöðumaður, Ragnheiður Kristjánsdóttir, lektor í sagnfræði, fyrir hönd kennara og Margrét Gunnarsdóttir sem fulltrúi doktorsnema og var jafnframt ritari stjórnar. Stjórnin hélt fimm formlega fundi á árinu en þar sem um er að ræða þriggja manna stjórn voru mörg mál afgreidd í síma og með tölvupósti en bókuð eftirá. Forstöðumaður er jafnframt fulltrúi Sagnfræðistofnunar í stjórn Hugvísindastofnunar og sótti fundi á þeim vettvangi (eða varamaðurinn, Ragnheiður, mætti).

Kristbjörn Helgi Björnsson var sem fyrr starfsmaður stofnunarinnar. Hann sinnti ákveðnum verkefnum fyrir Sagnfræðistofnun, eins og að sjá um bókakost stofnunarinnar, uppfærslu *Söguslóða*, skráningu nemendaritgerða o.s.frv. Margrét Guðmundsdóttir, verkefnisstjóri hjá Hugvísindastofnun, hefur umsjón með fjárreiðum Sagnfræðistofnunar.

Fjárhagur

Reikningar hafa ekki enn borist.

Föst verkefni

Móttökur nýnema. Mörg undanfarin ár hefur það verið venja að Sagnfræðistofnun hefur boðið nýnemum í sagnfræði í boð þar sem léttar veitingar hafa verið framreiddar. Aðsókn hefur verið afar dræm. Því var tekin upp sú nýbreytni að bjóða meistaranemunum ásamt kennurum. Þetta tókst mjög vel og upplagt að halda áfram á þessari braut.

Söguslóðir

Guðmundur Jónsson hefur verið áfram umsjónarmaður vefsíðunnar *Söguslóðir*. Kristbjörn Helgi sér um að uppfæra síðuna.

Stjórnarsetur

Fyrir hönd Sagnfræðistofnunar situr Guðmundur Jónsson í fagraði Miðstöðvar munnlegrar sögu. Guðmundur Jónsson og Kristjana Kristinsdóttir eru fulltrúar Sagnfræðistofnunar í ráðgjafarnefnd Þjóðskjalasafns Íslands. Guðmundur Hálfðanarson er fulltrúi Sagnfræðistofnunar í undirbúningsnefnd ráðstefnu í tilefni af 100 ára afmæli kosningaréttar kvenna 2015.

Landsnefnd íslenskra sagnfræðinga var endurvakin á árinu undir stjórn Sagnfræðistofnunar. Landsnefnin sér um samskiptin við CISH, heimssamtök sagnfræðinga. Ákveðið var að forstöðumaður yrði formaður landsnefndarinnar (President of the National Committee) og hinn kennarinn í stjórninni vara maður (Vice-President).

Rannsóknarverkefni á vegum stofnunarinnar

Saga íslenskrar utanlandsverslunar. Verslunarsöguhópurinn helt allmarga fundi á árinu og þrjú höfundar hafa skilað sínum hlutum.

Reykholtsverkefnið. Þrjár bækur eru á leiðinni, ein frá ráðstefnu sem haldin var í Reykholti í haustið 2013 um húsbyggingar í Reykholti (Helgi Þorláksson á þar grein) og önnur eftir Guðrúnu Sveinbjarnardóttur um kirkjuuppgröftinn. Loks er lokabindi með öllum helstu niðurstöðum eftir ýmsa höfunda. Ritstjórar þess Helgi og Guðrún luku ristjórnarvinnu við texta ritsins á árinu. Forlag í Danmörku hefur útgáfu til athugunar.

Bókaútgáfa

Engin bókaútgáfa var 2014. Hins vegar bíða mörg rit útgáfu.

Rannsóknasjóður Sagnfræðistofnunar

Á árinu 2014 var úthlutað úr Rannsóknasjóði Sagnfræðistofnunar. Hámarksupphæð styrks var 50.000 kr. Flestallir kennarar nýttu sér þennan kost.

Önnur starfsemi

- 1) **Alþjóðlegt málþing:** 16. janúar var haldið málþing að ósk sagnfræðinga frá University of Hull (Perceptions of the Sea) undir heitinu „Hugmyndir um hafið – málþing um samskipti Íslands og Hull“. Framsögumenn voru James I. Rogers og James Underwood frá Háskólanum í Hull og Guðni Th. Jóhannesson.

- 2) **Alþjóðlegt málþing:** Í tilefni þess að hundrað ár voru liðin frá upphafi fyrri heimsstyrjaldar stóð Sagnfræðistofnun í samvinnu við breska sendiráðið og þýska sendiráðið í Reykjavík fyrir alþjóðlegu málþingi 24. október 2014 um sögutúlkningar og samtímaáhrif ófriðarins. Tveimur erlendum fyrirlesurum var boðið að flytja erindi: Christopher Cornelißen, prófessor í samtímasögu við Goethe-háskóla í Frankfurt, um ábyrgð Þjóðverja á stríðsrekstrinum og Christopher Coker, prófessor í alþjóðasamskiptum við London School of Economics, fjallaði um áhrif ófriðarins og möguleikum á stórveldastríði á okkar tímum. Auk þess fluttu fjórir íslenskir sagnfræðingar erindi á málþinginu: Valur Ingimundarson, Guðmundur Jónsson, Anna Agnarsdóttir og Ólafur Arnar Sveinsson, doktorsnemi í sagnfræði. Þingið var velsótt og náði athygli fjölmiðla.
- 3) Hinn 3. mars 2014 var haldinn sérstakur kennarafundur um Guðnastofu og útgáfumál Sagnfræðistofnunar. Guðnastofa var flutt með valdi og er nú til húsa í stofunni á móti kaffistofunni á 4. hæð í Árnagarði. Reiknað er með að allt verði komið í lag þar fyrir ársfundinn í lok maí 2015.
- 4) **Fyrirlestur:** Árni Daníel Júlíusson sagnfræðingur hélt fyrirlestur 27. febrúar 2014 í boði Sagnfræðistofnunar í tilefni af útkomu *Landbúnaðarsögu Íslands*. Erindið bar heitið: “Naut, kindur, folk og önnur dýr. Um samhengi landbúnaðar í Noregi fyrir 800 og á Íslandi til 1800.”
- 5) **Fyrirlestur:** Karl Christian Lammers lektor emeritus við Kaupmannarhafnarháskóla sagnfræðingur hélt fyrirlestur í boði Sagnfræðistofnunar 9. apríl 2014. Erindið bað heitið: „German SPD and Fascism until 1933. Social Democratic perceptions of Italian and German Fascism and political strategies towards national Socialism“.
- 6) **Minningarfyrirlestur Jóns Sigurðssonar.** Á þessu ári var Michael Bregnsbo, Syddansk Universitet í Odense boðið til landsins. Hann hélt semínar um ráðgjafahlutverk sitt varðandi kvikmyndina *En Kongelig Affære* 20. nóvember og titillinn á erindi hans hinn 21. nóvember var ‘The Danish Empire: ‘A New Way of Viewing the History of the Danish State’.
- 7) **Nýdóttorar** á vegum Sagnfræðistofnunar voru tveir í upphafi árs en þau hafa bæði horfið til annarra starfa. Ólafur Rastrick var ráðinn lektor í þjóðfræði og Erla Hulda Halldórsdóttir hlaut sérfræðingsstarf hjá Sagnfræðistofnun til tveggja ára frá 1. janúar 2015.
Einn nýdóttor bættist í hópinn árið 2014: Þórir Jónsson Hraundal.

8. **Gestir:** Dr. Valentin Petroussenko, vara deildarforseti, Faculty of Philosophy and History, Plovdiv University, var gestur Sagnfræðistofnunar í þrjár vikur í júní-júlí 2014. Var hann á EEA styrki.

9) **Samstarf Sagnfræðistofnunar og Borgarsögusafns vegna umsóknar til Safnaráðs.** Borgarsögusafn vinnur nú að rannsókn og sýningu á atvinnusköpun kvenna í heimahúsum. Yfirskriftin er: *Bleika hagkerfið*. Nokkrir fræðimenn hjá Sagnfræðistofnun, þar á meðal Guðmundur Jónsson, prófessor, Ragnheiður Kristjánsdóttir, lektor, og Erla Hulda Halldórsdóttir, sérfræðingur, munu taka þátt í að móta rannsóknarhluta verkefnisins.

Rannsóknir

Helsta starfsemi Sagnfræðistofnunar eru rannsóknir þeirra sem vinna við hana. Frá rannsóknum einstaklinga er aðeins sagt lauslega, enda gerð nákvæm grein fyrir þeim í *Ritaskrá Háskóla Íslands*.

Anna Agnarsdóttir hélt áfram með þau verkefni sem hún vinnur að fyrir Sagnfræðistofnun (Saga íslenskrar utanlandsverslunar), Hakluyt Society í London, *The Banks Archive Project* og *The Hakluyt Edition Project*, (O.U.P). Hún flutti fyrirlestra á Íslandi, Joensuu og í Kiel.

Eggert Þór Bernharðsson lést á gamlársdag 2014. Hann skrifaði bókina *Sveitin í sálinni: búskapur í Reykjavík og myndun borgar* sem hlaut mjög góðar viðtökur og var ritið tilnefnt til Íslensku bókmenntaverðlaunanna á sviði fræðiritna.

Gavin Lucas gave papers at two international workshops (Amsterdam, Metz), the keynote speech at the Nordic Theoretical Archaeology Conference in Stockholm, and also presented papers at several departmental seminars abroad (Bergen, Manchester, Southampton). In addition he convened a workshop on the Skálholt Project in Reykjavík for members of the project. Most of his research time this year focused on analysing material from the Skálholt excavations.

Guðmundur Hálfðanarson tók þátt í tveimur alþjóðlegum rannsóknarverkefnum: „The Untold Story. An Oral History of the Roma People in Romania“, sem er samstarfsverkefni fræðimanna við Háskóla Íslands og Babes-Bolyai háskólann í Cluj-Napoca, Rúmeníu (styrkt af rannsóknasjóði Rúmeníu og EES), og „Denmark and the New North Atlantic“ með þverfaglegum hópi fræðimanna frá Danmörku, Færeyjum, Grænlandi, Íslandi, Noregi og Þýskalandi (styrkt af Carlsberg-sjóðnum). Hann er einnig aðalritstjóri tímaritsins *Scandinavian Journal of History* sem er í eigu norrænu sagnfræðisamtakanna og kemur út hjá Routledge-forlaginu á Bretlandi.

Guðmundur Jónsson hélt áfram að vinna að ritun sögu utanríkisverslunar og tveggja samstarfsverkefna. Annað er um notkun landupplýsingakerfa við rannsóknir á jörðum og kvaðakerfi á Íslandi á 18. öld, hitt nefnist *Hvað einkennir íslenskt lýðræði?* Guðmundur hélt erindi og fyrirlestra í Vínarborg, Joensuu, Stokkhólmi og Reykjavík. Guðmundur stýrði auk þess starfi Miðstöðvar munnlegrar sögu.

Guðni Th. Jóhannesson hélt sjö fyrirlestra, einn í Bretlandi og hina á Íslandi. Hann var áfram forseti Sögufélags.

Helgi Þorláksson flutti sjö opinbera fyrirlestra, og samdi hinn áttunda sem var dreift í fjölríti á ráðstefnu erlendis. Hann hefur verið í stjórn Reykholtssverkefnis frá upphafi. Hann tekur þátt í verkefnum Saga íslenskrar utanlandsverslunar, Sögu Breiðafjarðar (með Sverri Jakobssyni og Oddnýju Sverrisdóttur) og Norgesveldet (í svonefndum kjarnahópi þess).

Ingi Sigurðsson vann einkum að rannsóknum á hugmynda- og menningartengslum Íslendinga og Norðmanna frá 1814 fram til síðari heimsstyrjaldar og íslenskri sagnfræði frá miðri 19. öld til samtímans.

Kristjana Kristinsdóttir vann einkum við verkefnið „Valdsmenn á Bessastöðum 1541-1682 og skjalasafn þeirra“.

Már Jónsson gaf út á vegum Snorrastofu í Reykholti bókina *Hvítur jökull, snauðir menn. Eftirlátnar eigur alþýðu í efstu byggðum Borgarfjarðar á öðrum fjórðungi 19. aldar*. Már hélt sex fyrirlestra á Íslandi og einn í Osló.

Orri Vésteinsson hélt áfram rannsóknum sínum á landnámi og vann að ritun bókar um það efni. Hann stjórnaði úrvinnslu uppgrafa á Sveigakoti, Gásum og Görðum á Grænlandi og gerði vettvangsrannsóknir á Grænlandi og Íslandi. Hann hélt fyrirlestra á ráðstefnum í Tyrklandi, Bandaríkjunum og á Íslandi.

Ragnheiður Kristjánsdóttir vann að rannsóknum um lýðræði, vinstri hreyfinguna, sagnaritun og kynjasögu. Hún flutti fyrirlestra um sama efni á málþingum og ráðstefnum í Reykjavík og Joensuu. Þá lagði hún (ásamt Erlu Huldu Halldórsdóttur) drög að rannsóknarverkefni um íslenskar konur á tuttugustu öld.

Sigurður Gylfi Magnússon vann að Rannísverkefni með fulltingi Þjóðminjasafns sem nefnist: “Emotions, Material Culture and Everyday Life in Iceland in the Long 19th Century”. Hann gaf út ritrýndu bókina *Bóndinn, spendýrin og fleiri undur alheimsins. Alfræðiverk fyrir alþýðu sem Jón Bjarnason frá Þórormstungu í Vatnsdal vann á árunum 1845–1852*. Sýnisbók íslenskrar alþýðumenningar 17, ásamt Árna H. Kristjánssyni. Sigurður

Gylfi er einn af þremur ritstjórum Sýnisbókar íslenskrar alþýðumenningar. Hann flutti fimm fyrirlestra, fjóra á Íslandi og einn í Vín á ráðstefnu evrópskra félagssagnfræðinga.

Steinunn Kristjánsdóttir prófessor í fornleifafræði hélt áfram rannsókn sinni á klausturlifnaði á miðöldum á Íslandi. Hún hélt fimm fyrirlestra, þar að einn erlendis. Nánar má fræðast um rannsóknina á heimasíðunni <https://hi.is/~sjk/AR.htm>

Sverrir Jakobsson prófessor flutti sex opinbera fyrirlestra. Sverrir var verkefnisstjóri í rannsóknarverkefnum *Saga Breiðafjarðar* og gegndi áfram starfi prófdómara við Læknadeild. Hann situr í stjórn Sögufélags.

Valur Ingimundarson stundaði rannsóknir á sviði samtímastjórnmála, sögu og minnis, íslenskra utanríkis- og öryggismála og landfræðistjórnmála norðurslóða. Hann hélt fyrirlestra um þessi efni í London, Shanghæ, St. Pétursborg, Osló, Arkhangelsk, Reykjavík og Akureyri. Hann tekur m.a. þátt í alþjóðlegum rannsóknaverkefnum m.a. á sviði stjórnmála og öryggismála á norðurslóðum, stjórnmála minninga og kalda stríðinu.

Viðar Pálsson stundaði rannsóknir á sviði réttarsögu og miðaldasögu ásamt vinnu við þýðingar og skýringar eldri lærdómsrita. Hann ritstýrði *Griplu*, hélt fyrirlestur á Íslandi og lagði lokahönd á bókahandrit.